

בבואי לדון ביצירתו של נדב אייל "המרד הגדול בליזציה" יש מקום להבין ראשית מהי הגלובליזציה עליה הוא כותב, כיצד היא מומשגת ואיך היא מיוצגת בעולם. תהליך הגלובליזציה הינו תוצר של תהליכים היסטוריים וחברתיים שהתרחשו ומתרחשים ברחבי אירופה והעולם במהלך מאות. אם המאות ה-19 וה-20 היו תור הזהב של הלאומיות ומדינות הלאום, הרי שמסוף שנות התשעים של המאה הקודמת מתרחש בעולם תהליך הפוך, של שבירת המחיצות של גבולות מדיניים וכינון זהות והשתייכות בעלות מאפיינים של האחדה תרבותית וכלכלית תחת קורת גג משותפת של גלובליזציה, דהיינו עולמיות.

הגדרות מוכרות למושג הגלובליזציה מתייחסות להיבטים המרכיבים את תהליך זה. תהליך הגלובליזציה כולל פעולות גומלין חברתיים וכלכליים בו הם הופכים ממקומיים לעולמיים ואינם פועלים רק בגבולות מדינות לאום אלא חוצים אותם. בין היתר כולל תהליך זה תנועה של הון כלכלי ואנושי, סחורות ומידע. הגדרה נוספת להבנת מושג הגלובליזציה היא היותה תהליכים של שיתופי פעולה בינלאומיים הכוללים מספר רב של צדדים מעורבים, תהליך המגביר את החיבור העולמי ומאפשר תנועה חופשית של סחורות, מידע, אנשים וסחורות בין המדינות השונות. מאפיין נוסף של הגלובליזציה הוא התבססותם של תאגידים בינלאומיים וארגון כלכלי וחברתי השואב מהעולמיות ופחות מהמקומיות מה שמאפשר את הצמיחה של תודעה גלובלית. תהליך הגלובליזציה מתייחס אם כך לסדר עולמי חדש בו גבולות מדיניים אינם מהווים מכשול להעברת הון אנושי, תרבותי וכלכלי ובו הכלכלה נשלטת על ידי תאגידי בינלאומיים והשפעתה ניכרת גם ביצירת תרבות כלל עולמית בעלת מאפיינים דומים. נקודת מבט נוספת דרכה ניתן להגדיר את הגלובליזציה תהליך השפעה מתמשך של הפיכה לבינלאומיים שיש לו השפעה על שינוי מדינות הלאום לאור חיזוק הקשרים הן ביניהן והן בין אינדיבידואליים ברחבי הגלובוס ללא קשר למדינת הלאום שלהם.

השפעת הגלובליזציה ניכרת במגוון תחומי חיינו, החל בכלכלה, דרך ניווד גיאוגרפי פשוט יותר של אנשים, סחורות ומידע, היחלשות כוחה של המדינה הלאומית והתגברות כוחות שוק גלובליים כלכליים אשר משפיעים גם על תהליכים פוליטיים ומנחים מהלכים כלכליים וחברתיים. הגלובליזציה מייצגת תהליך של האחדת השווקים הלאומיים לכדי שווקים בינלאומיים ופתיחותם כלפי השוק הכלכלי העולמי לכדי יצירת עולם הומוגני יותר בכל הנוגע לשאיפות כלכליות, אשר פחות שייכות למדינות לאום ויותר לחברות ותאגידים חוצי יבשות ומדינות. לא ניתן להתעלם מהתמורות האדירות שחוללה הטכנולוגיה המודרנית ובעיקר זו של העשורים האחרונים בדמות האינטרנט ואפשרויות התקשורת והעברת מידע והון שהוא מציע לפרטים וכן למוסדות, מדינות וארגונים. באמצעות הטכנולוגיות החדשות שמובילות לשיפורים גם בדרכי התחבורה, עומדות בפני חלקים רחבים באוכלוסיית העולם אפשרויות שלא היו להם קודם. אנשים יכולים לנהל תקשורת גם במרחק של אלפי קילומטרים אחד מהשני מבלי לצאת מהבית וכך גם לבצע עסקאות ולנהל פרויקטים בקנה מידה עולמי. ביטוי נוסף לתופעת הגלובליזציה היא היכולת שלנו כפרטים לרכוש פריטי לבוש של מותגים בינלאומיים אשר נרכשים גם באמריקה, אוסטרליה, אירופה, אפריקה וכיו"ב. פריטי הלבוש, כמו החלקים המרכיבים את מכשירי הפלאפון שלנו, המחשבים וגאדג'טים נוספים, מיוצרים במדינות כגון הודו, סין, טאיוואן ואחרות ומשם משווקות בעולם כולו תחת מותג אירופאי.

תהליך הגלובליזציה מעורר תגובות רבות, הסכמות, ביקורות ותיאוריות שונות בנוגע לאופן בו הוא משפיע על חיינו, חיי כולנו ברמה האישית והעולמית. ספרו של נדב אייל, "המרד בגלובליזציה" מציג את התהוותו של תהליך זה, בדגש עליו כהתפתחות של המהפכה התעשייתית וכבעל השלכות על רמת החיים של האוכלוסייה האנושית ויחסי הגומלין העולמיים שהוא האץ ופיתח. איל משתמש בתיאורי אירועי היסטוריים חברתיים וכלכליים וכמו כן, בסקירות עיתונאיות וראיונות שערך לאורך שנותיו כעיתונאי.

איל מדגיש את הפערים שהגלובליזציה מושתתת עליהם, פערים חברתיים וכלכליים שבלעדיהם היא אינה יכולה להתקיים. קשרי הגומלין הבינלאומיים מושתתים על הפערים הללו ושואבים מהם הזמנויות לפיתוחים כלכליים ויצירת הון, בעיקר עבור אלו שההון מצוי בידיהם מלכתחילה. תהליך הגלובליזציה מאפשר פריצת גבולות מדינתיים וכך רכישה של סחורות ממדינות רחוקות במחירים זולים יותר לרוב מסחורות דומות שיוצרו בישראל. כלומר, זהו תהליך המעודד את הסחר והשוק הבינלאומי, לעיתים קרובות במחיר פריחת השוק הכלכלי המקומי. איל מציג את הגלובליזציה, ההתייחסויות השונות כלפיה ובעיקר מדגיש כי זהו אינו תהליך אוטופי וקלישאתי המוביל להיווצרותו של כפר גלובלי מאוחד, אלא תהליך אשר טומן בחובו היבטים מורכבים שמשפיעים על חיי כולנו ומעבר לכך, מכתיבים את הלך מחשבתנו, התנהלותנו הכלכלית והתרבותית, פוליטית ומדינית. הוא רואה בגלובליזציה כלי להרחבת האליטה הגלובלית, אשר מבחינתו היא לא בהכרח המחזיקים בהום הכלכלי, אלא אלו היודעים לרכוש ידע, ללמוד ולהשתמש בידע שהם צוברים באמצעות עצמם. היכולת הזו, שהגלובליזציה מאיצה עם שלל הטכנולוגיות שמועברות כהרף עין בין מדינות, מייצרת, לפי איל, אליטה גלובלית רחבה יותר שכוחותיה טמונים בארצות נחשלות כלכלית (עמ' 49, 50). איל גם מדגיש את חשיבותה של הגלובליזציה ביצירת תודעה אוניברסלית ושכך טמון הרבה מכוחה, מפני שכאשר אנשים מחוברים דרך רעיונות ותודעה, כוחם רב יותר מאשר של שלטונות ומשטרים, לטענתו.

לצד היתרונות המובהקים אותם מציג איל, הוא מציג את הצדדים הפחות פופולריים של תהליכי הגלובליזציה בעולמנו. זיהום אוויר, שיעבוד, הרחבת הפערים בין בעלי ההון שמקורם בעיקר במדינות מפותחות ומתועשות במערב אל מול אלו שידם לא משגת את הממון ומקורם לרוב במדינות העניות של אפריקה והמזרח. בעוד כלכלת העולם מושתתת, כפי שהוזכר לעיל, על ייצור ומשאבים של מדינות אפריקה והמזרח, אזרחיהן אינם זוכים להנות מהתפוקות והרווחים והמתעשרים העולמיים הם ברובם אירופאים, אמריקאים או סיניים. הסחר הבינלאומי שמושתתת פחות על מדינות כשחקניות המפתח במיקוח ובמשא ומתן ויותר על ארגונים, חברות וקבוצות, הוביל לכך שמליציות וחברי מאפיה מקיימים סחר בינלאומי עם מדינות וחברות בינלאומיות של משאבים וכוח אדם ובכך בעצם שולטים על שטחים נרחבים ומקיימים פעולות ונורמות שאינן סרות לחוקים בינלאומיים של שמירה על זכויות אדם. בארצות אפריקה ואסיה מועסקים מבוגרים ללא תנאי עבודה מעוגנים בחוק עבור שכר זהום במושגים של כלכלת העולם ואין מי שאוכף העסקת ילדים וניצולם, בידעה או חוסר רצון לדיעה של עסקני הגלובוס המרוויחים מעבודתם סכומים שאותם עובדים ככל הנראה לא יכולים אף לחלום עליהם. ההשפעה הגלובלית, לפי מה שמתאר איל, באה לידי ביטוי גם בהרס הסביבה האקולוגית במרחבים עצומים המשמשים לכריית מחצבים ומשאבי טבע אחרים, אמנם לרוב באופן עקיף, אולם ידו של תהליך הגלובליזציה מורגשת היטב. ובכל זאת, על אף הצדדים הכואבים של הגלובליזציה, איל מציין כי ישנן השלכות כלכליות חיוביות גם ברמה המקומית במדינות אפריקה השונות המספקות מחצבי טבע. הכלכלה הגלובלית מעורבת גם בסכסוכים אלימים, שוב, בעקיפין וכל העוולות וחוסר השוויון